Eduskunta
Hallintovaliokunta

Lausuntopyyntö. Hallintovaliokunta / HE 143/2024 vp

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamiseksi (HE 143/2024 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Kaakkois-Suomen poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä (HE 143/2024 vp) ulkomaalaislain muuttamiseksi.

Poliisilaitos lausuu asiasta seuraavasti.

Huomioita erityisesti Joutsenon säilöönottoyksikössä säilytettävien säilöön otettujen kohdalla

Säilöönotto maahantulon ja maassa oleskelun edellytysten selvittämiseksi ja henkilöllisyyden selvittämiseksi. Esityksessä on mainittu, että säilöönotot, mitkä perustuvat henkilöllisyyden selvittämiseen, ovat määrällisesti erittäin vähäisiä. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan näitä kuitenkin jossain määrin on, vaikka määrät ovat pieniä. Pitempikestoiset säilöönotot on sijoitettu pääsäännön mukaisesti Joutsenon säilöönottoyksikköön ja siellä säilytettävien säilöön otettujen kohdalla erityisenä edellytyksenä on myös henkilöllisyyden selvittäminen. Tämä erityinen edellytys on kuitenkin muun erityisen edellytyksen rinnalla (piileskelyn/pakenemisen vaara).

Käsittelypyyntö käräjäoikeuteen kahden viikon välein. Esityksessä on kirjattuna, että on hyvin harvinaista, ettei säilöön otettu pyydä asiansa käsittelyä käräjäoikeudessa kahden viikon välein. Joutsenon säilöönottoyksikössä säilytettävien säilöön otettujen kohdalla tämä ei ole niinkään harvinaista. Joutsenoon on sijoitettuna lähes jatkuvasti säilöön otettuja, jotka eivät automaattisesti pyydä käsittelyä kahden viikon välein. Asiaa hoitavan tutkinnanjohtajan onkin oltava jatkuvasti tietoinen kunkin säilöön otetun tilanteesta ja tehtävä viran puolesta jatkuvaa seurantaa ja arviota säilössä pitämisen perusteiden olemassaolosta.

Käräjäoikeuden viran puolesta järjestämät käsittelyt. Joutsenon säilöönottoyksikössä säilytettävien säilöön otettujen oikeuskäsittelyt käsitellään Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus järjestää istunnon viran puolesta kaikkien säilöön otettujen kohdalla 6 kuukauden lähtökohtaisen enimmäisajan puitteissa. Pääsääntöisesti vastaava viran puolesta oleva

istunto järjestetään 9 kuukauden kohdalla, mutta ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa. 3 kuukauden kohdalla oikeus ei ole järjestänyt istuntoja viran puolesta.

Rikosperuste säilöön ottamisen erityisenä edellytyksenä

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan myös muualla kuin Suomessa tehdyt rikokset tulisi olla otettavissa rikosperusteena huomioon säilöönoton erityisenä edellytyksenä.

Säilöön ottamista ja säilössä pitämistä koskevissa käräjäoikeuden käsittelyssä tulee toisinaan esille kysymys, siitä onko säilöön otettu tullut Suomeen rikosten tekemistä varten. Monesti tämä kysymys ei ole säilöön otettujen kohdalla relevantti, koska kyseinen ulkomaalainen on voinut olla Suomessa jo vuosien ajan ja Suomessa oleskelunsa aikana hänelle on alkanut kertymään runsaasti rikoksia. On tapauksia, että ulkomaalainen on tullut Suomeen lapsena ja vasta aikuistuttuaan hän on syyllistynyt rikoksiin. Merkitystä pitää siis olla rikosten määrällä ja myös niiden laadulla.

Voimassaolevassa laissa säilössä pitämisen erityisenä edellytyksenä ei voi olla rikosperuste, jos yleisenä edellytyksenä on pelkästään maassa oleskelun edellytysten selvittäminen. Rikosperuste erityisenä edellytyksenä voi tulla kyseeseen vain, jos säilöönotto on tarpeen maasta poistamispäätöksen valmistelun turvaamiseksi tai maasta poistamista koskevan täytäntöönpanon turvaamiseksi. Perusteltua olisi, että rikosperuste olisi sovellettavissa erityisenä edellytyksenä myös silloin, kun säilöönoton yleisenä edellytyksenä on maassa oleskelun edellytysten selvittäminen.

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Esityksessä on kirjattuna Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisu (EUT asiassa C-554/13): "Jäsenvaltiot ovat vapaita määrittelemään kansallisten tarpeidensa mukaisesti yleisen järjestyksen asettamat vaatimukset, jotka voivat vaihdella jäsenvaltiosta ja aikakaudesta toiseen."

Yleinen järjestys ja turvallisuus on syytä olla laissa mahdollisimman tarkasti määritelty. Säilöönottoa koskevissa oikeudenkäynneissä säilöön otettujen avustajat monesti käsittävät yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantamisen tarkoittavan lähinnä henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia. Yleisellä järjestyksellä tarkoitetaan sitä, ettei yleisellä paikalla esiinny häiriöitä ja rikoksia. Kun yleisellä paikalla esiintyy jokin rikoksen tai häiriön uhka, yleinen järjestys ja turvallisuus ovat vaarantumassa. Turvallisuudella puolestaan tarkoitetaan jokaisen oikeutta nauttia perusoikeuksistaan ja muista oikeuksistaan kaikkialla. On havaittu, että Helsingin ja Etelä-Karjalan käräjäoikeuksilla on ollut erilaisia painotuksia, kun säilössä pidon perusteena kokonaisharkinnassa on käytetty yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen uhkaa.

Esityksessä käy selville, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen uhka säilöönoton erityisenä edellytyksenä voi olla perusteena jatkaa säilössä pitoa aina 12 kuukauden enimmäisaikaan saakka. Tämä on sinällään kannatettava asia. Kysymykseen tulee kuitenkin jatkuvasti pohdittavaksi säilössä pitämisen kohtuus, mikä tulee ratkaistavaksi aina poliisilla viran puolesta niissä tapauksissa, jos säilöön otettu ei pyydä asiassaan käräjäoikeuden käsittelyä. Myös tämän viran puolesta tehtävän harkinnan vuoksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen uhka olisi hyvä määritellä mahdollisimman tarkasti. Voidaan katsoa, että säilöönoton erityisenä edellytyksenä yleinen järjestys ja turvallisuus vaarantuu, jos henkilö on lyhyen Suomessa olonsa aikana epäiltynä useista rikoksista tai että henkilö on Suomessa asuessaan syyllistynyt useisiin rikoksiin eikä rikosten tekeminen ole lakannut edes maasta karkottamisesityksen tekemisenkään jälkeen.

Säilöönoton enimmäiskesto

Voimassaolevan lain aikana 12 kuukautta kestävät säilöönotot ovat olleet harvinaisia. Nämä tapaukset ovat liittyneet säilöön otetun tunnistamiseen eli käytännössä paluuasiakirjojen saamiseen vastaanottavalta valtiolta. Vaikka pitkät säilöönottoajat ovat harvinaisia, säilöön ottamisen enimmäisajan jatkaminen 18 kuukauteen on perusteltua ja tarpeellista.

Säilöönotto tähtää maasta poistamisen täytäntöönpanoon. Siten esityksenkin mukaan tulee olla kohtuullinen mahdollisuus maasta poistamiseen, vaikka paluuasiakirjojen (kotimatkatodistuksen) saaminen voi olla joistain vastaanottavista valtioista hankalaa ja pitkäkestoista. Kohtuullisuuden mahdollisuuden raja on syytä pitää alhaisena, kuten sanamuotokin antaa siihen mahdollisuuden. Tarkan määrittelyn muodostaminen on vaikeaa, mutta lähtökohta voisi olla, että maasta poistamisen toteutuminen on ennemminkin mahdollista kuin mahdotonta.

Pakenemisen vaara

Esitetty määritelmä pakenemisen vaarasta tulee todennäköisesti lisäämään säilöönottojen määrää, koska perusteet ovat aikaisempaa selkeämmät ja laajemmat. Tämä on omiaan myös yhdenmukaistamaan pakenemisen vaaran olemassaolon tulkintaa koko valtakunnan alueella.

Poliisin laajeneva toimivalta käännyttämisestä ja maahantulokiellosta määräämiseen

Toimivallan lisääminen sujuvoittaa käännyttämispäätösten tekemistä. Monissa niissä asioissa, joissa nyt poliisi tekee Maahanmuuttovirastolle esityksen ulkomaalaisen käännyttämiseksi ja maahantulokieltoon määräämiseksi, tulee jatkossa poliisin tehtäväksi tehdä nämä päätökset itse. Esi-

tyksen laatiminen ja toimittaminen Maahanmuuttovirastolle on toimenpiteenä yksinkertaisempi kuin käännytys- ja maahantulokieltopäätöksen tekeminen. Niin ollen muutos tulee lisäämään poliisin työmäärää. Samalla kuin päätösten määrä lisääntyy, lisääntyy myös niistä tehtyjen valitusten määrä, mikä on myös huomioitava. Maahantulokiellon pituuden määräämisessä on hyödynnettävissä Maahanmuuttoviraston nykyisiä käytäntöjä.

Säilöönottokapasiteetti

Esityksessä esitettyjen muutosten myötä on ilmeistä, että säilöönottojen määrä kasvaa, millä on merkitystä säilöönottokapasiteettiin. Jo nyt Metsälän säilöönottoyksikkö on hyvin usein täynnä. Siten säilöönoton kapasiteetin nostamiseen tulee tarvetta erityisesti pääkaupunkiseudulla. Joutsenon säilöönottoyksikön kapasiteetti on riittänyt toistaiseksi. Edelleen Joutsenon strategisen sijainnin johdosta säilöönottoyksikkö on tarpeen sijoittaa jatkossakin Joutsenoon. Kapasiteetin nostoon Joutsenossa ei poliisilaitoksen näkemyksen ole välitöntä tarvetta.

Lopuksi

Esitys on omiaan tehostamaan maasta poistamisen täytäntöönpanoa ja esitys on siten kokonaisuutena kannatettava.

Esityksessä olevat muutokset tulevat arvion mukaan lisäämään säilöönottoja, koska säilöön ottamisen perusteita laajennetaan. Pakenemisen vaaran aikaisempaa tarkempi määrittely tullee niin ikään lisäämään säilöön ottoja. Säilössä pitämisen kestot tullevat jossain määrin kasvamaan. Poliisin toimivallan lisääminen käännyttämisessä ja maahantulokieltoon määräämisessä lisääntyvät. Kaikki nämä tulevat lisäämään poliisin työmäärää nykyisestään. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksessa arvioidaan työmäärän lisääntyvän noin kaksi henkilötyövuotta. Turvaamistoimet tähtäävät lopulta ulkomaalaiselle määrätyn maasta poistamisen täytäntöönpanoon eli maasta poistamisen tehostamiseen entisestään. Tehostuminen sinällään lisää myös poliisin työmäärää.

Poliisipäällikkö Ari Karvonen

Apulaispoliisipäällikkö Kari Hyyryläinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 29.11.2024 klo 14:08. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi